

Transformácia čínskeho práva The Transformation of the Chinese Legal System

**JUDr. PhDr. Lilla Garayová, PhD., Paneurópska vysoká škola, Fakulta práva,
Ústav medzinárodného a európskeho práva**

Anotácia

Čínsky právny vývoj sa značne odlišuje od európskej právnej tradície, tradičný čínsky právny systém sa formoval úplne nezávisle, bez väčších vonkajších vplyvov. Efektívna administratívna štruktúra a pozoruhodný právny systém sa vytvorili už v 3. storočí pred naším letopočtom, a jej rámec zostal viac ako dvetisíc rokov takmer nezmenený. Inštitucionálny systém tradičného čínskeho práva zmizol v dôsledku politicko-ekonomicko-spoločenských zmien 20. storočia. Niektoré prvky tradičnej čínskej právnej kultúry však naďalej žijú: postoje, princípy, zásady, hodnoty, mentalita, komplexné formy správania sa, ktoré všetky ovplyvňujú súčasný právny systém v Číne. V 21. storočí prešla Čína veľkolepou modernizáciou. Politické a právne reformy zaviedli úplne nové fungovanie štátu. Modernizáciu čínskeho práva tak poháňajú prvky tradičného čínskeho práva, kontinentálneho práva a socialistického práva. Navrhovaný článok skúma vývoj čínskeho práva od staroveku po dnešok.

Annotation

In China, the development of law has taken a completely different path from the European legal tradition, it formed completely independently, without major external influence. An efficient administrative structure and legal system was established as early as in the 3rd century BC, the framework of which remained almost unchanged for more than two thousand years. The institutional system of traditional Chinese law has disappeared as a result of the political-economic-social changes of the 20th century. However, some elements of the traditional Chinese legal culture continue to live on: attitudes, assumptions, principles, values, mentality, behavioral complexes that all influence the current legal system in China. In the 21st century, China has undergone spectacular modernization. Political and legal reforms have introduced a whole new functioning of the state within the old framework. Thus, the modernization of Chinese law is fueled by the elements of traditional Chinese law, continental law and socialist law. The proposed article explores the evolution of Chinese law from antiquity to today.

Kľúčové slová

Čína, čínske právo, tradičné právo, komparatistika, právny vývoj

Keywords

China, Chinese law, traditional law, comparative studies, legal development

Úvod

Vývoj tradičného čínskeho právneho systému sa začal pred vyše dvetisíc rokmi, pokračoval cez tisícročia aj v obdobiach domácich nepokojov a dobývania dynastií, jeho tempo bolo rôzne, ale nikdy nebolo vážne narušené alebo zastavené. Čínske právo je jednou z najstarších právnych tradícií na svete. Jadro moderného čínskeho práva je založené na germánskom občianskom práve, socialistickom práve a tradičnom čínskom myslení. Počas väčšiny histórie Číny sa jej právny systém zakladal na konfuciánskej filozofii sociálnej kontroly prostredníctvom morálneho vzdelávania, ako aj na legistickom dôraze na kodifikované právo a trestné sankcie. Po Sinchajskej revolúcii v roku 1911 Čínska republika prijala občianskoprávnú tradíciu prevažne z Nemecka a Švajčiarska. Zriadenie Čínskej ľudovej republiky v roku 1949 prinieslo so sebou vplyv sovietskeho systému socialistického práva. Predchádzajúce tradície čínskej histórie si však zachovali svoj vplyv. Súčasné čínske právo je výsledkom tisícok rokov právneho vývoja a zahŕňa mnoho etáp čínskej civilizácie a kultúry.

Prvá už písaná éra v čínskej histórii sa datuje do dynastie Šang, cca 13. storočie p n. l. A hoci prežívajúce nápisy poskytujú len malý náhľad do sveta spoločnosti a práva, zdá sa pravdepodobné, že základné črty hierarchickej spoločnosti sa už v tomto veku vyvinuli. V tejto archaickej monarchii bol vládca na čele štátu, ktorý okrem svojich politických funkcií zastával aj nespočetné náboženské funkcie. Základy štruktúry správy boli položené už v tomto období: kráľ vládol s pomocou predsedu vlády, ktorý mal k dispozícii veľký aparát (riaditeľ veľkých obradov, správca kráľovskej pokladnice, úradníci atď.) Moc kráľa bola v zásade neobmedzená, ale v skutočnosti súdna rada mohla mať na rozhodnutia významný vplyv. V prípade sporu bolo rozhodnutie prijaté na základe predpovedí. Čo sa týka skorých kráľov tejto dynastie, vie sa málo, pretože zdroje éry sú natoľko pretkané legendárnymi prvkami, že je prakticky nemožné ustanoviť realitu.

Prvé písané nálezy dôležité z hľadiska dejín práva sú bambusové pruhý (počtom 1 100), známe ako nálezy Shuihudi^[1], ktoré obsahujú najdôležitejšie správne a trestné pravidlá a sú najdôležitejšími prameňmi staročínskeho práva. Objav textov bol vážnou archeologickou senzáciou, a preto jeho text prežil veľa vydání a prekladov.^[2]

Vývoj tradičného čínskeho práva formovala Konfuciánska etika a neustála snaha o zjednotenie Číny. Po celé storočia neexistoval jednotný čínsky štát a počet konkurenčných štátov sa líšil od obdobia k obdobiu (v 3. storočí boli tri kráľovstvá, v 4. storočí šestnásť kráľovstiev iba na severe krajiny).^[3] Z tejto dlhej anarchie viedla vláda Tchangov k vytvoreniu zjednoteného štátu v roku 618. Dynastiu Tchang mnohí vedci považujú za jednu z najmocnejších, najkozmpolitnejších, dynamických a vplyvných dynastií Číny. Čína počas vlády dynastie Tchang patrila, spolu so svojím takmer miliónovým hlavným mestom Chang'an a s 80 miliónmi obyvateľov, medzi najľudnatejšie ríše vtedajšieho sveta. Obdobie dynastie Tchang bolo obdobím, keď mimoriadne prekvitali rozličné druhy umenia a čínska technika a veda dosiahla nový vrchol. Obdobie sa označuje aj ako zlatý vek čínskej kultúry. Ich úspechy v kultúre, literatúre, hospodárstve a budovaní impéria sa zhodovali aj s výsledkami dosiahnutými v oblasti práva.

Slávny Kódex Tchang, vyhlásený vo svojej finalizovanej podobe v roku 653^[4], najstarší cisársky zákonník, ktorý sa zachoval dodnes, sa považuje za vrchol vo vývoji tradičného čínskeho práva (tiež označovaného ako imperiálne čínske právo). Zákonník mal tiež veľký vplyv na čínske právo ako vzorový zákonník pre

nasledujúce dynastie. Niektoré charakteristiky a zásady Kódexu Tchang aj v súčasnosti ovplyvňujú moderné čínske právo. Kódex Tchang je veľdielo 14 konfuciánskych vedcov.^[5] Pozostáva celkom z 20 kapitol, z ktorých väčšina sa zaoberala trestným právom, ale niektoré z jeho kníh sa týkali aj daní, trhového poriadku a ďalších administratívnych záležitostí. Kódex Tchang je preto založený na tejto neprerušenej tradícii, jeho mimoriadny význam sa nedá nájsť v jeho novosti, ale v jeho veľmi presnom, logickom systéme, čo z neho robí prvú skutočne systematickú prácu, ktorá svedčí o vysokej úrovni rozvoja čínskej jurisprudencie. Našťastie sa táto práca nestratila, pretože text bol skopírovaný aj v neskorších vekových obdobiach. Kódex Tchang v skutočnosti znamená viac diel, základným pilierom kódexu je trestné právo. Kódex sa stal inšpiráciou pre nasledujúce storočia, nové kódexy v podstate sa vždy vrátili k princípom kódexu. Veľká modernizácia prišla oveľa neskôr, až koncom 19. storočia pod vplyvom spoločenských zmien. Centralizácia koncom 19. storočia prakticky znemožňovala účinné riadenie. Problémy sa ešte znásobili skutočnosťou, že platy úradníkov boli extrémne nízke, čím sa zvýšila neistota a korupcia, zatiaľ čo nadmerné byrokratické konanie paralyzovalo každodenné fungovanie vlády.^[6]

I. Transformácia tradičného právneho systému na moderné čínske právo

Socioekonomické premeny koncom 19. storočia povzbudili cisára zaviesť v posledných rokoch dynastie sériu reforiem v prvej dekáde 20. storočia. Týmto sa zrušil tradičný systém štátnej skúšky a zriadili sa nové ministerstvá, rozpočet sa zverejnil, prebehla reštrukturalizácia vzdelávania a úsilie o reštrukturalizáciu trestného práva, prijal sa nový trestný zákon. Tieto reformné pokusy boli založené na západných vzorcoch, ale s japonským sprostredkovaním. Keď Japonci porazili Rusov (1905), získali veľké uznanie v Číne, ktorí videli príklad japonského modelu modernizácie, a preto vyzvali niekoľkých japonských právnikov, aby pomohli s novými zákonmi.

To ešte neznamenalo zavedenie úplne nového právneho systému, iba radikálnu transformáciu existujúceho právneho systému. Administratíva bola oddelená od súdnictva, ktoré sa stalo nezávislejším a zmenil sa názov najvyššieho súdu, ktorý sa stal nezávislým od vlády. Všetky predchádzajúce diskriminačné ustanovenia boli zrušené, v trestnom konaní bolo zrušené mučenie, trest smrti bol zakázaný a v roku 1906 bola otvorená prvá právnická škola v západnom štýle. Za týmito reformami bol obrovský vplyv japonsko-nemeckej jurisprudencie, takže reformisti sa ihneď ocitli v rozpore s tradičnou elitou, ktorej sa nepáčilo upustenie od pôvodných zvykov. Preto, hoci reformám nebolo možné zabrániť, do textu sa vkradlo niekoľko pravidiel vyplývajúcich z koncepcie Konfucia, a preto nakoniec boli reformy úspešné.

Ani tieto úsilie nedokázali zachrániť dynastiu pred zničením prorepublikánskou revolúciou, ktorá vypukla v roku 1911. 1. januára 1912 bol zvolený za prezidenta republiky vodca hnutia Sunjatsen.^[7] Nová moc bola však spočiatku finančne aj vojensky slabá. V nasledujúcich dvoch dekádach prebehlo zjednotenie krajiny, hlavné mesto bolo presťahované z Pekingu do Nankingu. Vláda Nankingu sa pustila do významnej modernizácie, hlavným prínosom vývoja bola profesionálna armáda. Po druhej svetovej vojne bola krajina medzinárodne ocenená medzi víťazmi a pozvaná na medzinárodné mierové konferencie.

Vo veku republiky pokračovala modernizácia zákona podľa západných, najmä nemeckých vzorcov najmä v súkromnom práve, aj keď sa bral do úvahy aj švajčiarsky zákonník. Ďalší dôvod vplyvu

nemeckého práva je politického charakteru: po prvej svetovej vojne bolo Nemecko prvou európskou veľmocou, ktorá sa vzdala svojich predchádzajúcich tvrdení a uznala Čínu (1921). S kodifikačnou prácou v čase republiky bol poverený Wang Chonghui, medzinárodne známy právnik. Nová ústava bola tiež dokončená v roku 1933.^[8] Okrem ústavy vláda vytvorila v rámci modernizácie „šesť zákonov“ (najdôležitejší je trestný zákon z roku 1928 a občiansky zákonník z roku 1929), tieto však boli zrušené v roku 1949.^[9] A hoci formálne boli tieto zákony v platnosti iba niekoľko rokov, ich dosah je oveľa väčší. Západný model zaviedol do Číny západné právne myslenie, právnu terminológiu, zásady práva a dogmatiku. A hoci je pravda, že tradičné hodnoty, predovšetkým konfuciánske učenie stále definuje sociálne myslenie na úrovni práva, westernizácia zanechala nezmazateľnú značku najmä v súkromnom práve. Podľa popredných právnych vedcov bol čínsky zákon o súkromnom práve z roku 1986 prakticky kópiou nemeckého súkromného práva.

Mao Ce-tung bol od roku 1935 predsedom Komunistickej strany Číny. Zvítazil v občianskej vojne s nacionalistami a od roku 1949 bol až do svojej smrti najvyšším predstaviteľom Čínskej ľudovej republiky. Mal oficiálnu prezývku Veľký kormidelník (Wej-ta tuo-šou). Prvá čínska socialistická ústava sa zrodila v roku 1954 podľa vzoru sovietskej ústavy z roku 1936 s malými rozdielmi.^[10] Aj keď tieto rozdiely zahŕňali otázky teórie štátu (napr. Sovietsky zväz bol federálnym štátom, zatiaľ čo Čína jednotným štátom), tieto rozdiely zásadne nezmenili základy ústavy.

Veľký skok vpred bola kampaň v ekonomickej a sociálnej oblasti na prudké zvýšenie rastu hospodárstva Číny presadzovaná Maom. Táto politika a veľká kultúrna revolúcia posunuli Čínu skôr smerom k chaosu než legitímite, takže tieto roky boli charakterizované ďalšou právnou neistotou a nezákonnosťou. Bolo to evidentné najmä v oblasti trestného práva, keďže nový trestný zákonník stále neexistoval a jednotlivé tresty boli upravené rôznymi dekrétmi.

Popri mnohých rozsudkoch smrti sa od začiatku objavili aj tábory nútených prác a potom ich špeciálny variant, reedukačné tábory, v ktorých sa odohrávala indoktrinácia. Medzi reedukačným táborom ako právnou sankciou a politickými a ideologickými zvratmi bola úzka väzba. Po Maovej smrti a rýchlom odstránení jeho nasledovníkov došlo v politike k obratu, ktorý mal okamžitý právny účinok: v roku 1982 bola vydaná nová ústava, prvý trestný zákonník sa zrodil v roku 1979 a občiansky zákonník v roku 1986.^[11] Podnikli sa vážne kroky na dosiahnutie formálnej legitimacy. Problémom bolo, že nebol k dispozícii dostatočný počet právnických profesionálov, pretože v Číne sa v predchádzajúcich desaťročiach nevyučovalo občianske ani trestné právo.

Na legislatívnej úrovni Čína urobila veľký pokrok smerom k modernizácii najmä v porovnaní s predchádzajúcimi desaťročiami. Tieto právne predpisy zamerané na modernizáciu však nemôžu zmeniť tisícročné sociálne inštinkty, očakávania a vzorce správania sa. Prevažná väčšina členov čínskej spoločnosti dodnes nedôveruje zákonu, v ktorom vidí realizáciu štátu, a nie prostriedok na presadzovanie svojich vlastných záujmov. Preto hoci ústava poskytuje svojim občanom niekoľko práv, v skutočnosti sa sotva vynucujú.

Jednou z hlavných prekážok je ďalšie zvyšovanie nedôvery verejnosti voči inštitucionálnemu systému. Čínska spoločnosť stále nechce vyriešiť svoje konflikty v medziach zákona, uprednostňuje tradičné fóra

a riešenia, ľudia riešia svoje problémy prostredníctvom zvolených sprostredkovateľov. Na vidieku vykonávajú zmierovacie úlohy miestni seniori.

II. Pramene moderného čínskeho práva

Najvyšší zdroj právnych noriem v Čínskej ľudovej republike je menovite Ústava Čínskej ľudovej republiky. Stanovuje rámec a zásady vládnutia a vymenúva základné práva a povinnosti čínskych občanov. V praxi však, aj keď tieto základné práva zahŕňajú slobodu prejavu, tlače, zhromažďovania, združovania, sprievodných konaní a demonštrácie, výkon týchto práv a iných prvkov ústavy podlieha uváženiu vodcov Komunistickej strany.

Na rozdiel od niektorých občianskoprávných jurisdikcií, ako je Nemecko, Čína vo svojej ústave systematicky nestanovuje všeobecné zásady, ktoré sa musia dodržiavať vo všetkých právnych normách nižšieho stupňa. Princípy zákonnosti a spravodlivosti nie sú súčasťou ústavy, ale sú uvedené v zákone o právnych predpisoch.

Medzi pramene práva okrem Ústavy Čínskej ľudovej republiky zaraďujeme zákony prijaté Všečínskym zhromaždením ľudových zástupcov, nariadenia Štátnej rady Čínskej ľudovej republiky, miestne zákony a nariadenia, nariadenia týkajúce sa autonómnych zón, právne výklady a medzinárodné zmluvy.

Podpísané medzinárodné zmluvy sa v praxi automaticky začleňujú do práva Čínskej ľudovej republiky a sú nadradené vnútroštátnym právnym predpisom, Čínska ľudová republika si však vyhradzuje právo uplatniť výhrady k ustanoveniam zmluvy.

Na rozdiel od jurisdikcií podľa obyčajového práva neexistuje prísna koncepcia precedensov a neaplikuje sa zásada *stare decisis*.^[12]

V praxi sa sudcovia pokúšajú riadiť interpretáciou zákonov, o ktorých rozhodol Najvyšší ľudový súd. Súdny vyššieho stupňa majú právomoc z vlastnej iniciatívy znovu otvoriť prípad, o ktorom bolo rozhodnuté na nižšej úrovni. Podľa zákona o správnom konaní Čínskej ľudovej republiky súdny majú však právomoc zrušiť administratívne právne normy vlády, táto právomoc sa týka len noriem správneho práva. V prípade konfliktu zákonov s ústavou je postup na vyriešenie tohto konfliktu uvedený v zákone o právnych predpisoch Čínskej ľudovej republiky, podľa ktorého zákonodarný orgán, ktorý je za tento zákon zodpovedný, poskytne výklad.

Právne predpisy Čínskej ľudovej republiky existujú v hierarchii, ktorá je definovaná v zákone o právnych predpisoch Čínskej ľudovej republiky. Hierarchia právnych noriem je nasledovná:

1. Ústava Čínskej ľudovej republiky
2. Zákony prijaté Všečínskym zhromaždením ľudových zástupcov
3. Nariadenia Štátnej rady Čínskej ľudovej republiky
4. Miestne dekréty, ktoré vydávajú miestne ľudové kongresy
5. Administratívne a miestne pravidlá, ktoré vydáva správna agentúra alebo miestna ľudová vláda.^[13]

Hlavnými oblasťami práva sú administratívne právo, trestné právo, občianske právo, obchodné právo a hospodárske právo. Tieto sú rozdelené do rôznych vetiev. Napríklad zmluvné právo sa považuje za odvetvie občianskeho práva. Ústava a zákony Čínskej ľudovej republiky poskytujú zásady základných ľudských práv, ale existuje všeobecná zhoda v tom (dokonca i medzi predstaviteľmi vlády), že mnohé z týchto práv sa v zásade negarantujú úplne. Existujú však značné nezhody v tom, ktoré práva si vyžadujú najväčšiu pozornosť a ako by Čínska ľudová republika mala tieto nedostatky riešiť. Čínska vláda tvrdí, že výrazné zlepšenie situácie v oblasti ľudských práv v Číne možno dosiahnuť v rámci vedenia Komunistickej strany Číny, zatiaľ čo mnohí v Číne aj mimo nej tvrdia, že akékoľvek skutočné zlepšenie je nemožné bez zásadnej zmeny v politickom systéme.

III. Súčasné výzvy čínskeho právneho systému

Výbor pre ľudské práva OSN pravidelne prehodnocuje stav ľudských práv v Číne. Orgány Čínskej ľudovej republiky, ich priaznivci a ďalší zástancovia tvrdia, že existujúce politiky a opatrenia sú dostatočné na ochranu ľudských práv. Iné krajiny a ich orgány, medzinárodné mimovládne organizácie (INGO) ako napríklad Amnesty International, občania, právnici a disidenti však tvrdia opak. Po nástupe Si Ťin-pchinga na pozíciu generálneho tajomníka Komunistickej strany Číny v roku 2012 sa ľudské práva v Číne výrazne zhoršili. V posledných rokoch boli zadržaní mnohí právnici, akademici a aktivisti pre kritizovanie vlády v súvislosti s ľudskými právami.

Mimovládne organizácie ako Amnesty International a Human Rights Watch pravidelne predkladajú dôkazy o tom, že Čínska ľudová republika porušuje slobodu prejavu, pohybu a náboženstva svojich občanov a iných občanov v rámci svojej jurisdikcie. Orgány v Čínskej ľudovej republike tvrdia, že ľudské práva sa v Číne definujú odlišne, aby zahŕňali hospodárske, sociálne a politické práva, vo vzťahu k národnej kultúre. Existuje mnoho kontroverzných oblastí uplatňovania ľudských práv v Číne vrátane trestu smrti, politiky jedného dieťaťa, politického a právneho postavenia Tibetu a zanedbávania slobody tlače v Číne. Medzi ďalšie oblasti záujmu patrí nedostatočné zákonné uznávanie ľudských práv a chýbajúce nezávislé súdnictvo, absencia právneho štátu a práva na spravodlivý súdny proces. Čínski právnici v oblasti ľudských práv, ktorí sa zaoberajú prípadmi týkajúcimi sa týchto otázok, často čelia obťažovaniu, prepúšťaniu a zatýkaniu. Celoštátne represie proti právnikom a aktivistom v oblasti ľudských práv pokračujú dodnes. Aktivisti a ochrancovia ľudských práv sú systematicky sledovaní, prenasledovaní, zastrešovaní, zatýkaní a zadržávaní. Právnici, vydavatelia, aktivisti a novinári, ktorí zmizli v susedných krajinách v rokoch 2015 a 2016, sa neskôr objavili vo väzbe v Číne. Vyvolalo to oprávnené obavy, že čínske orgány činné v trestnom konaní konajú aj mimo svojej jurisdikcie. Štátne orgány systematicky sledujú, zastrešujú a obťažujú aktivistov, novinárov, expertov na ľudské práva. Častokrát ich stíhajú na základe neurčitých, veľmi širokých obvinení, ako napríklad za „rozvracanie štátnej moci“, „podnecovanie rozvratu štátnej moci“ či „podnecovanie sporov a vyvolávanie nepokojov“.^[14] Mnohých aktivistov zadržávajú pod rezidenčným dohľadom na vyhradených miestach. Táto forma väznenia bola uzákonená v roku 2015 a umožňuje zadržávať osoby, ktoré polícia považuje za podozrivé, až šesť mesiacov na neznámom mieste, mimo oficiálneho väzenského systému a bez možnosti kontaktovať rodinu či právnu pomoc.

Médiá v Číne sú riadené smernicami propagandistického oddelenia Komunistickej strany a sú podrobené intenzívnemu monitorovaniu a cenzúre, ktoré hrozia trestom pre porušovateľov. V roku 2012 Vysoký komisár OSN pre ľudské práva vyzval čínsku vládu, aby zrušila obmedzenia týkajúce sa

prístupu médií do regiónu a umožnila nezávislým a nestranným monitorujúcim navštíviť a posúdiť podmienky v Tibete.^[15] Čínska vláda však nezmenila svoje postavenie.

V Číne existuje vyše šesťdesiat internetových nariadení, ktoré slúžia na monitorovanie a kontrolu uverejňovania na internete. Tieto politiky implementujú provinčné pobočky štátnych poskytovateľov internetových služieb, spoločností a organizácií. Aparát kontroly internetu sa považuje za rozsiahlejší a pokročilejší ako v ktorejkoľvek inej krajine vo svete. Tzv. Zlatý štít zahŕňa možnosť monitorovať online chatovacie služby a poštu, identifikovať IP adresy a všetku predchádzajúcu komunikáciu osoby, na základe ktorej je možné osobu zatknúť. S pomocou súkromných technologických spoločností štátne orgány zdokonalili aj používanie technológií na rozpoznávanie tvárí, systémy na registráciu osôb pod skutočným menom a hromadný zber a vyhodnocovanie dát, ktoré využívali na udržiavanie ľudí pod masovým dohľadom a kontrolou. Legislatívny návrh čínskeho systému sociálnych kreditov z júla 2019 zahŕňal trestanie občanov a občianok za šírenie informácií, ktoré „porušujú spoločenskú morálku“ alebo „majú zlý spoločenský vplyv“.^[16]

V Číne je blokovaných najmenej 18-tisíc webových stránok. Čínska tlačová agentúra Xinhua uviedla, že cenzúra sa zameriava iba na stránky, ktoré podporujú poverčivosť, pornografiu, násilie, hazardné hry a iné škodlivé informácie. Je to veľmi otáznne tvrdenie, pretože zablokovaný je napríklad aj poskytovateľ e-mailových služieb Gmail, o ktorom nemožno tvrdiť, že spadá do niektorej z týchto kategórií. Webové stránky pre zahraničné médiá ako Yahoo! a Voice of America sú občas zablokované, zatiaľ čo od roku 2014 sú New York Times a BBC blokované na dobu neurčitú.

Štúdia sociálnych sietí z roku 2012, ktorú uskutočnili vedci z Harvardu, zistila, že 13 % internetových príspevkov bolo zablokovaných. Blokovanie sa zameralo hlavne na akúkoľvek formu kolektívnej akcie, pornografiu a kritiku cenzúry.^[17]

Jednou časťou cenzúry je filtrovanie výsledkov vyhľadávania určitých výrazov v čínskych vyhľadávačoch. Medzi tieto vyhľadávacie nástroje patria medzinárodné (napríklad yahoo.com, Bing a Google), ako aj domáce (napríklad Soso, 360 Search a Baidu). Pokus o hľadanie cenzurovaných kľúčových slov v týchto vyhľadávacích nástrojoch prinesie málo alebo žiadne výsledky. Medzi blokované výrazy patrí napríklad: Falun Gong, policajná brutalita, protesty na námestí Nebeského pokoja v roku 1989, sloboda prejavu, demokracia, taiwanská nezávislosť, tibetské hnutie za nezávislosť, ľudské práva. Sloboda prejavu je základným právom v mnohých spoločnostiach od obdobia starovekého konceptu parhessie^[18], ale Čína 21. storočia s týmto právom dodnes bojuje. Vláda dlhodobo obmedzuje právo na slobodu prejavu^[19], združovania a pokojného zhromažďovania sa.

Historická oblasť Východného Turkestanu, ktorý obývajú Ujguri, sa stala súčasťou Čínskej ľudovej republiky v roku 1949 a bola premenovaná na Ujgurskú autonómnu oblasť Sin-tiang. Čína začala veľmi tvrdé zásahy proti Ujgurom hneď po začlenení regiónu do krajiny, vo svete však ostali zverstvá spáchané proti Ujgurom nepovšimnuté. Tvrdé represie voči ujgurom sa dejú pod zámienkou boja proti separatizmu či terorizmu. Štátne orgány v Ujgurskej autonómnej oblasti sa dlhodobo zameriavajú na ľudí z etnických skupín s prevládajúcim moslimským vierovyznaním, ktorým hrubo zasahujú do súkromia dohľadom, svojvoľným zadržiavaním a násilnou indoktrináciou.

Dve nedávne znepokojujúce udalosti môžu nakoniec upozorniť svet na prebiehajúcu genocídu Ujgurov v regióne. Jednou z nich je autoritatívna správa dokumentujúca systematickú sterilizáciu ujgurských žien. Druhým bolo zabavenie 13 ton výrobkov americkou colnou a hraničnou kontrolou v júli 2020. Výrobky boli vyrobené z ľudských vlasov násilne odstránených Ujgurom uväzneným v čínskych koncentračných táboroch. Prevýchovné centrá v Sin-ťiangu známe aj ako reedukačné tábory sú koncentračné tábory v čínskej provincii Sin-ťiang na západe krajiny, ktorých existencia je doložená od roku 2014. Podľa dostupných údajov sa v nich nachádza približne milión až tri milióny ľudí predovšetkým ujgurského pôvodu. Na nátlak medzinárodnej komunity Čína potvrdila ich existenciu v roku 2018, trvá však na tom, že cieľom táborov je poskytovanie profesionálneho tréningu pre menšinové obyvateľstvo a v čase písania tohto článku svetové veľmoci mlčia o prebiehajúcej genocíde v Číne. Práve preto považujem za dôležité vyjadriť znepokojenie v súvislosti s touto tragédiou ľudských práv.

Najväčšou výzvou pre moderné čínske právo je systematické porušovanie ľudských práv. Súdnictvo je poznamenané nespravodlivými procesmi, mučením a iným zlým zaobchádzaním so zadržanými. Informácie o rozsiahlom uplatňovaní trestu smrti v Číne sú dlhodobo predmetom štátneho tajomstva. Čínsky súdny systém v plnej miere podlieha vedeniu Čínskej komunistickej strany. Čína v roku 2015 legalizovala tajné zadržiavanie osôb, prostredníctvom mimosúdneho zatýkania alebo rezidenčného dohľadu na vyhradených miestach.^[20] Tieto postupy umožňujú predĺžené väznenie zadržaných osôb a zvýšili riziko mučenia a iného zlého zaobchádzania.

Je dôležité poznamenať, že dialóg medzi EÚ a Čínou, takisto ako OSN a Čínou priniesli len zanedbateľné výsledky. Čína v súvislosti s procesom všeobecného pravidelného preskúmania dlhodobo odmieta všetky odporúčania členských štátov OSN týkajúce sa slobody prejavu, slobody zhromažďovania, nezávislosti súdnictva, záruk pre právnické povolania, ochrany obhajcov ľudských práv, práv etnických menšín, zrušenia trestu smrti, zrušenia prevýchovy prácou, zákazu mučenia, slobody médií a účinných nápravných prostriedkov za diskrimináciu.^[21]

Záver

Je bežne akceptované tvrdenie, takmer už klišé, že 21. storočie bude storočím Číny. Čína je možno najstaršou nepretržitou civilizáciou na svete, o ktorej na západe vieme pomerne málo, o jej právnom systéme už nehovoriac. Čínska právna kultúra tvorí komplexnú sieť právnych javov, prelínajúcich sa tisícročných zaužívaných obradov, vyspelých sociálnych noriem, definícií riadenia komunity ako skupiny, konfucianizmu, legizmu, marxizmu-leninizmu a určitých prvkov sovietskeho práva, konkrétnych právnych riešení zo západu a viac... Práve preto môžeme len načrtnúť vývoj tejto pomerne zložitej právnej kultúry, systematické rozpracovanie tejto témy by si zaslúžilo monografické dielo.

Použité informačné zdroje

Black, E. A. Law and Legal Institutions of Asia: Traditions, Adaptations and Innovations. Cambridge: Cambridge University Press, 2011. ISBN 978-1-139-01016-0

Cao, D. Chinese Law: A Language Perspective. Florence: Taylor and Francis, 2004. ISBN 978-1-351-95197-5

Chen, J. Chinese Law: Towards an Understanding of Chinese Law, Its Nature and Development. The Hague: Kluwer law international, 1999. ISBN 978-9-041-11186-9

Danner, R. Introduction to Foreign Legal Systems. New York: Oceana Publications, 1994. ISBN 978-0-379-21350-8

Drgonec, J. Právne kultúry Ázie a Afriky. Bratislava: Veda SAV, 1991. ISBN 978-8-022-40227-9

Dulaková, D. Sloboda prejavu v období staroveku (od starogréckej „parrhesie“ po zánik Rímskej ríše). In: Sloboda prejavu v kontexte moderných technológií. GEORG, Žilina, 2020. ISBN 978-80-8154-295-4

Erdősová, A. Sloboda prejavu v kontexte ochrany súdnej moci. In: Paneurópske právnické listy – Bratislava (Slovensko): Paneurópska vysoká škola. – ISSN 2644-450X. – Roč. 1, č. 1 2018

Hamar, I.; Salat, G. Kínai filozófia és vallás a középkor hajnalán – Sinológiai Műhely. Balassi Kiadó, 2005. ISBN 978-9-635-06634-6

Jany, J. A világ főbb jogrendszerei. Pázmány Péter Katolikus Egyetem, Piliscsaba, 2011. ISBN 978-963-308-057-3

Jany, J. Szemelvények az ókori Kelet jogforrásaiból. Acta Orientalia 2. Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsészettudományi Kar, 2003. ISBN 978-9-639-29676-3

Menski, W. Comparative Law in a Global Context: The Legal Systems of Asia and Africa. Cambridge: Cambridge University Press, 2009. ISBN 978-0-521-67529-1

Ts'ao, W. The Development of Chinese Law. Taipei: China Culture Pub. Foundation, 1954. ISBN 644-4-988

Wang, K. Chinese Law. The Hague: Kluwer Law International, 1999. ISBN 978-9-041-19699-6

Poznámky pod čiarou

^[1] Jany, J. Szemelvények az ókori Kelet jogforrásaiból. Acta Orientalia 2. Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsészettudományi Kar, 2003. ISBN 978-9-639-29676-3, s.45

^[2] Cao, D. Chinese Law: A Language Perspective. Florence: Taylor and Francis, 2004. ISBN 978-1-351-95197-5, s. 36.

^[3] Drgonec, J. Právne kultúry Ázie a Afriky. Bratislava: Veda SAV, 1991. ISBN 978-8-022-40227-9, s.214

^[4] Jany, J. A világ főbb jogrendszerei. Pázmány Péter Katolikus Egyetem, Piliscsaba, 2011. ISBN 978-963-308-057-3, s.192

^[5] Hamar, I.; Salat, G. Kínai filozófia és vallás a középkor hajnalán – Sinológiai Műhely. Balassi Kiadó, 2005. ISBN 978-9-635-06634-6, s.78

^[6] Danner, R. Introduction to Foreign Legal Systems. New York: Oceana Publications, 1994. ISBN 978-0-379-21350-8, s.326

- [7] Jany, J. A világ főbb jogrendszerei. Pázmány Péter Katolikus Egyetem, Piliscsaba, 2011. ISBN 978-963-308-057-3, s.198
- [8] Wang, K. Chinese Law. The Hague: Kluwer Law International, 1999. ISBN 978-9-041-19699-6, s.187
- [9] Ts'ao, W. The Development of Chinese Law. Taipei: China Culture Pub. Foundation, 1954. ISBN 644-4-988, s.169
- [10] Chen, J. Chinese Law: Towards an Understanding of Chinese Law, Its Nature and Development. The Hague: Kluwer law international, 1999. ISBN 978-9-041-11186-9 s.125
- [11] Menski, W. Comparative Law in a Global Context: The Legal Systems of Asia and Africa. Cambridge: Cambridge University Press, 2009. ISBN 978-0-521-67529-1, s.79
- [12] Black, E. A. Law and Legal Institutions of Asia: Traditions, Adaptations and Innovations. Cambridge: Cambridge University Press, 2011. ISBN 978-1-139-01016-0 s.96
- [13] Black, E. A. Law and Legal Institutions of Asia: Traditions, Adaptations and Innovations. Cambridge: Cambridge University Press, 2011. ISBN 978-1-139-01016-0, s.101
- [14] Amnesty International: Human Rights in the Asia Pacific Region, Review of 2019. Dostupné online: <https://www.amnesty.org/download/Documents/ASA0113542020SLOVAK.pdf>, cit. 14.4.2021
- [15] UN News: China must urgently address rights violations in Tibet – UN senior official. Dostupné online: <https://news.un.org/en/story/2012/11/424662-china-must-urgently-address-rights-violations-tibet-un-senior-official>, cit. 14.4.2021
- [16] Amnesty International: Human Rights in the Asia Pacific Region, Review of 2019. Dostupné online: <https://www.amnesty.org/download/Documents/ASA0113542020SLOVAK.pdf>, cit. 14.4.2021
- [17] King, Gary, Pan, Jennifer and Roberts, Molly. How Censorship in China Allows Government Criticism But Silences Collective Expression (2012). APSA 2012 Annual Meeting Paper
- [18] Dulaková, D. Sloboda prejavu v období staroveku (od starogréckej „parrhesie“ po zánik Rímskej ríše). In: Sloboda prejavu v kontexte moderných technológií. GEORG, Žilina, 2020. ISBN 978-80-8154-295-4 s. 43-55
- [19] Erdősová, A. Sloboda prejavu v kontexte ochrany súdnej moci. In: Paneurópske právnické listy – Bratislava (Slovensko): Paneurópska vysoká škola. – ISSN 2644-450X. – Roč. 1, č. 1 (2018), s. 42
- [20] Wang, Y.: What You Need to Know About China's 'Residential Surveillance at a Designated Place', Dostupné online: <https://chinachange.org/2015/08/02/what-you-need-to-know-about-chinas-residential-surveillance-at-a-designated-place/>, cit. 14.5.2021
- [21] Uznesenie Európskeho parlamentu z 21. januára 2010 o porušovaní ľudských práv v Číne, najmä pokiaľ ide o prípad Liou Siao-paa (2010/C 305 E/03) Dostupné online: <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2010:305E:0009:0011:SK:PDF>, cit. 14.5.2021